

4. EKSEGETIES-SISTEMATIESE EKKLESIOLOGIE

Hermeneutiese Perspektief

4.1. INLEIDEND

G Heitink meen dat hermeneutiek die belangrikste teologiese vraagstuk van die moderne tyd is (Heitink 1993 [2000]:175). Teologiese hermeneutiek het veral te doen met die manier hoe ons die Skrif verstaan.

In 'n Eksegeties-sistematiese Ekklesiologie gaan dit om die interpretasie en verstaan van skriftuurlike gegewens oor die Kerk van Christus en watter betekenis dit inhou vir kerkbegrip en kerkwees.

Omdat daar op die NHKA gefokus word, word in hierdie hoofstuk 'n oorsig aangebied van verskillende Hervormde teoloë se interpretasie van die Skrif en hulle nadenke oor die kerk (Ekklesiologie), kerkbegrip en kerkwees.

Die omvangryke bydrae wat Europese en Amerikaanse teoloë op die terrein van die Ekklesiologie gemaak het, sal slegs op 'n indirekte wyse aan die orde gestel word.

Soos elders in die wêreld, het Hervormde teoloë in Suid-Afrika na die Tweede Wêreldoorlog heelwat aandag aan Ekklesiologie, kerkbegrip en kerkwees gegee. Daar is verskillende redes daarvoor, wat net kortliks genoem word:

- Die NHKA is gekonfronteer met standpunte vanuit die **ekumeniese beweging** wat talle kritiese vrae aan die kerk gestel het, onder andere oor kerkeenheid en rassesseiding in die Afrikaanse kerke.
- Die NHKA het intens geworstel met die **apostolaat en die roeping van die kerk**. Dit het gelei tot die vestiging van 90 gemeentes in Swart gemeenskappe. Die verhouding tussen Wit en Swart gemeentes was altyd ter sprake.
- Die NHKA het na die Tweede Wêreldoorlog besondere aandag aan **kerkordelike ontwikkeling** gegee. In 1951 is 'n nuwe Kerkwet in gebruik geneem. Die

Kerkwet is in 1997 vervang met die huidige Kerkorde. Die 69e AKV het in 2010 opdrag gegee dat die Kerkorde nogmaals hersien moet word.

- Die NHKA het homself doelbewus as **volkskerk** geïdentifiseer. In die gesprek oor ekumene, apostolaat, diakonaat en kerkregtelike ontwikkeling het die gesprek telkens teruggekom op die NHKA se identiteit as volkskerk.
- Sedert die tagtigerjare het **nuwe bedieningstrukture** onder bespreking gekom. Dit was te danke aan die invloed van die gemeentebou benadering wat sedert die tagtigerjare groot invloed uitgeoefen het.
- Die laaste twintig jaar het **die NHKA dramaties kleiner geword**. Dit het die bestaan van talle gemeentes, sinodale strukture en die teologiese opleiding onder druk geplaas.
- Daarbenewens het kerke in die Suid-Afrikaanse konteks heelwat **aansien verloor**. Die Afrikaanse susterkerke het 'n randverskynsel in die gemeenskap geword wat min invloed het en dikwels in die media gekritiseer word.

Met die nagaan van die gepubliseerde materiaal vanuit die gelede van die NHKA, word dit duidelik dat daar groot diversiteit bestaan ten opsigte van kerkbegrip. Die uiteenlopende standpunte kan gereduseer word tot twee benaderings:

- 'n **Presbiteriaal-sinodale kerkbegrip** wat op die tradisionele Calvinistiese Ekklesiologie bou en via die Kerkorde van die NHKA groot invloed uitoefen. Die kerkbegrip (en kerklike praxis wat hieruit voortvloei) bou op die reformatoriese verstaan van die amp, verkondiging en dissipline (*notae ecclesiae*). Dit lei tot 'n institusionele benadering tot kerkwees.

- 'n **Organiese kerkbegrip** wat bou op verskillende perspektiewe en metafore wat in die Nuwe Testament gevind word. Die diversiteit in kerkbegrip en kerkwees wat deur eksegeese van die Nuwe Testament aangetoon word, lei tot 'n transformerende benadering tot kerkwees.

Hierdie twee denkrigtings het sedert die 1995 Algemene Kerkvergadering duidelik sigbaar geword. Tydens die AKV was daar skerp meningsverskil wat na die vergadering gelei tot die stigting van 'n *Verbond vir die handhawing van die belydenis in die Ned. Hervormde Kerk van Afrika*.

Die Verbond het op Hervormingssondag (4 November 1995) 'n byeenkoms gehou wat deur talle predikante en lidmate bygewoon is. Tydens die byeenkoms is 'n *vrk in die pad en teologiese weë* aangedui en 'n *getuienis* teenoor die kerk gelewer.

In hierdie *Getuienis op Hervormingsdag* (vgl in die verband Pont et al 1995) word die klassieke Calvinistiese kerkbegrip, die handhawing van die belydenisskrifte, die behoud van die NHKA as volkskerk en Artikel III van die Kerkwet bepleit.

Daarteenoor het heelwat Hervormde teoloë gepleit vir vernuwing, groter openheid en aanvaarding van diversiteit in die kerk.

Vervolgens word hierdie twee strominge kortliks bespreek.

4.2. PRESBITERIAAL-SINODALE KERKBEGRIP

Die presbiteriaal-sinodale kerkbegrip in die NHKA word telkens gedefinieer in terme van die **gereformeerde belydenisskrifte** en **Calvinistiese teologie**. Die bekende *notae ecclesiae*, te wete die suiwer verkondiging van die Woord, die regte bediening van die sakramente en die toepassing van die kerklike tug word onverkort gehandhaaf.

In die teologiese begroning en uitbou van 'n Calvinistiese en presbiteriaal-sinodale kerkbegrip het **AD Pont** 'n groot aandeel gehad. Pont was van 1957

tot 1992 hoogleraar in Kerkgeskiedenis en Kerkreg aan die Universiteit van Pretoria.

Dit was veral sy baanbrekerswerk op die terrein van die Kerkreg en sy kennis van Calvyn se teologie wat onthou sal word. Sy twee bande *Historiese Agtergronde van ons Kerklike Reg* (Pont 1981 en Pont 1991), waarin hy die belangrikste kerkordes in die Calvinistiese, Nederlandse en Suid-Afrikaanse geskiedenis bespreek het, het veel gedoen om in die NHKA 'n baie sterk presbiteriaal-sinodale kerkbegrip te vestig. Dit is duidelik merkbaar in die Kerkorde wat in 1997 deur die AKV aanvaar is (NHKA 1997).

Pont het aangetoon dat die reformatoriese kerkbegrip nie op 'n geslote sisteem berus nie (Pont 1995:771). Die feit dat die reformatore die verband tussen die 'kerk van die geloof' en die 'kerk in sy sigbare vorm' behou het, het daartoe gelei dat die kerkordes aan die belydenis verbind is.

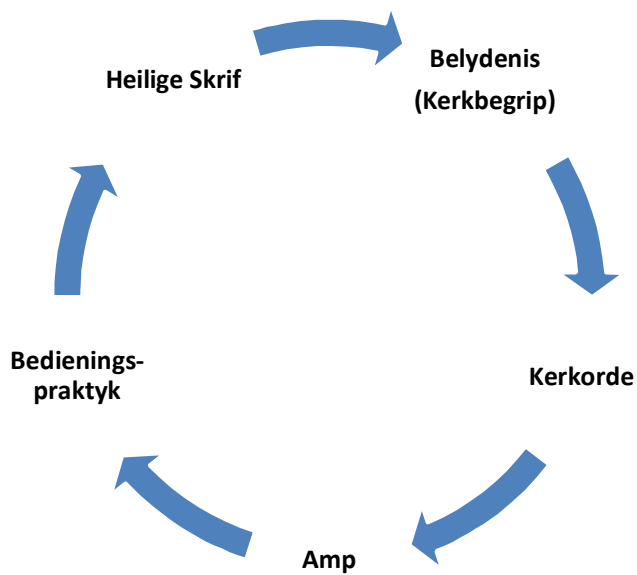
Pont beklemtoon dat die kerkbegrip van Calvyn rigtinggewend vir die NHKA was en is. Die NHKA se verstaan van kerkwees kan nie anders as Calvinisties wees nie (Pont 1995:772).

Calvyn het die ware kerk gevind waar die Woord suiwer gepreek word, die sakramente reg bedien word en die dissipline toegepas word. Hierdie kerkbegrip is via die reformatoriese belydenisskrifte in die NHKA gevestig en moet, volgens Pont, onverkort as basis van die Kerkorde dien.

Vanuit hierdie kerkbegrip kom 'n bepaalde bedieningspraktyk voort wat (1) sterk fokus op die ampte in die kerk en (2) die erediens (met prediking en sakramentsbediening as die hart daarvan).

Die Calvinistiese ampsbegrip berus op Calvyn se kerkbegrip wat weer lei tot 'n bepaalde inkleding van die Kerkorde wat vervolgens 'n bepaalde bedieningspraktyk reguleer. Dit manifesteer konkreet in die predikant wat preek, die ouderling wat opsig uitoefen en die diaken wat verantwoordelik is vir die barmhartigheidsdiens.

Dit kan soos volg voorgestel word:

Twee van Pont se studente, SJ Botha en BJ van Wyk, het sy gedagterigting verder uitgebou. Beide het as dosente aan die Fakulteit Teologie en by geleentheid as voorsitter van die Raad vir Regsadvies gedien. Beide was ook betrokke by die opstel van die 1997 Kerkorde.

As voorbeeld hiervan dien die publikasie van **BJ Van Wyk** met die titel *Die presbiteriaal-sinodale kerkbegrip* (Van Wyk 1991) waarin hy die kerkbegrip in die NHKA histories en kerkregtelik ondersoek en interpreteer.

Van Wyk aanvaar vanselfsprekend dat die NHKA op 'n presbiteriaal-sinodale grondslag berus. Daar is geen verwysing na enige resente Ekklesiologie nie, hoewel hy breedvoerig die verband tussen kerkbegrip, kerkreg en kerkorde aantoon (Van Wyk 1991:1-7).

Van Wyk beklemtoon deurlopend dat die kerk nie in die eerste plek as instituut of in strukture manifesteer nie, maar as lewende organisme wat onder die heerskappy van Jesus Christus leef. Die basis hiervan vind hy in Calvyn se verstaan van die verbond (Van Wyk 1991:11).

Hoewel Van Wyk in sy publikasie poog om weg te bly van kerklike institutionalisme, ontkom 'n mens nie aan die indruk dat 'n sigbare, goed geordende, gestruktureerde kerk belangrik is nie. Die presbiteriaal-sinodale

kerkbegrip lei bykans noodwendig tot 'n beklemtoning van orde, dissipline, tug en vaste strukture gegrond op die Woord. Institutionalisering van die kerk is en bly dus 'n wesenlike element van 'n kerk wat bou op die fondament van 'n Calvinistiese kerkbegrip.

Hierdie vanselfsprekendheid van die presbiteriaal-sinodale kerkbegrip in die NHKA is ook te vind by **SJ Botha** (Botha 1995:753-754). Botha was voorsitter van die komitee wat die 1997 Kerkorde moes opstel. Ook hy, soos Van Wyk, beklemtoon die verband tussen Ekklesiologie, kerkbegrip, kerkreg en kerkorde.

Wanneer hy bepaalde vertrekpunte uitspel vir die opstel van 'n nuwe kerkorde, beklemtoon hy die kerkbegrip van Calvyn en kies hy om die Geneefse Kerkorde van 1541 te behandel en as vertrekpunt te neem (Botha 1995:762) .

Dit is dus duidelik dat in voorbereiding vir die opstel van die 1997 Kerkorde, die kerkbegrip van Calvyn en die klassieke presbiteriaal-sinodale kerkbegrip deurslaggewend was.

Die struktuur van die 1997 Kerkorde, met die fokus op verkondiging en kerkregering deur middel van die ampte en vergaderings van die ampte, is volledig presbiteriaal-sinodaal bepaald.

Hervormde teoloë wat die handhawing van die Calvinistiese Ekklesiologie en presbiteriaal-sinodale kerkbegrip bepleit het, het normaalweg ook die handhawing van die NHKA as volkskerk bepleit.

Soos reeds aangetoon, is die NHKA as volkskerk begrond met gebruikmaking van ekklesiologiese insigte van Calvyn, Hoedemaker, Van Ruler en ander Calvinistiese teoloë.

Die kerkbegrip uit hierdie kring van Hervormde teoloë het die volgende as boustene:

- Die presbiteriaal-sinodale kerkreg
- Die *notae ecclesiae*
- Die kerkbegrip soos verwoord in die Belydenisskrifte
- Die volkskerk

Teen hierdie agtergrond moet mens die opmerking van **JP Oberholzer** verstaan, dat die NHKA Kerkorde van 1997 nie werklik vernuwing gebring het nie (Oberholzer 1999). Hy baseer sy kritiek daarop dat die Kerkorde in Ordereël IV steeds 'n volkskerklike kerkbegrip handhaaf (Oberholzer 1999:457) en lynreg teruggryp na die klassieke presbiteriaal-sinodale stelsel soos it in die 16e eeu in Genève verwoord is.

Hy sluit af deur te pleit dat afskeid geneem word van allerlei teorieë oor die kerk en dat die NHKA net eenvoudig kerk sal wees sonder allerlei byvoeglike naamwoorde (Oberholzer 1999:460).

4.3. ORGANIESE KERKBEGRIP

Daar is reeds gewys op die onderskeid wat teoloë soos Kuyper, Berkhof en andere tussen die *kerk as instituut* en die *kerk as organisme* gemaak het. Kenmerkend van 'n organiese kerkbegrip is dat daar nie op die uiterlike en organisatoriese dimensie van die kerk gefokus word nie, maar op die kerk as lewende en dinamiese gebeure, as 'n lewende organisme wat leef, groei en selfs kan sterf. Die kerk is die lewende liggaam van Christus.

In die gereformeerde tradisie is die institusionele dimensie van kerkwees dikwels beklemtoon. Iemand soos Bavinck het slegs terloops, aan die hand van Kuyper se opmerking oor die kerk as organisme, oor die kerk as gemeenskap en as liggaam van Christus gehandel (Bavinck 1906 par. 53). Dit is ook die geval met Weber (Weber 1955 II,X). Gedurende die twintigste eeu was daar ook teoloë soos Trillhaas, Prenter en Althaus wat die kerk as instituut beklemtoon het.

Dit was eers in die tweede helfte van die twintigste eeu dat die kerk as gemeenskap (as lewende organisme) volle aandag ontvang het. In die verband het veral Küng, Berkhouwer, Schweitzer, Minear en Schnackenburg belangrike bydraes gelewer (vgl Berkhof 1973:413).

Dit is verder ontwikkel deur **J Moltmann** met sy "messiaanse en relasionele Ekklesiologie" (Bauckham 2005:153-154). Daarvan vorm sy eskatologiese

Christologie die basis. Die kerk kan nooit iets anders wees as 'n Geesvervulde gemeenskap wat op weg is nie. Die kerk is 'n eskatologiese beweging. Daarmee het Moltmann gepoog om die kerk se institusionalisme te deurbreek.

In 'n organiese kerkbegrip en Ekklesiologie is Bybelse metafore belangrik en word baie moete gedoen om dit eksegeties en sistematies te behandel.

Dit is hierdie vernuwende denke op die terrein van die Ekklesiologie wat Hervormde teoloë sedert die begin van die negentigerjare beïnvloed het en gelei het tot 'n meer organiese verstaan van kerkwees.

Enkele voorbeelde hiervan word vervolgens bespreek:

GC Velthuysen was een van die eerste Hervormde teoloë wat met 'n sogenaamde 'eksperimentele ekklesiologie' vorendag gekom het (Velthuysen 1988:489). Nadat Velthuysen 'n dogmenhistoriese oorsig gegee het van Ekklesiologie sedert Tertullianus, Augustinus en die Reformasie, wend hy hom tot belangrike teoloë van die 20e eeu.

In aansluiting by **H Ott** en **H-J Kraus** grond Velthuysen die Ekklesiologie in die Christologie. Die kerk kan alleen verstaan word in verhouding met Christus. Daar bestaan 'n onbreekbare en wesenlike eenheid tussen die kerk en Christus.

Hy sluit ook by **K Barth** aan wat na die gemeente verwys as die aards-historiese bestaanswyse van Christus (Barth 1953:738). Dit beteken egter nie dat Barth die kerk verstaan as *Christus prolongatus* nie, want op 'n tipiese dialektiese wyse onderskei hy tegelykertyd baie skerp tussen die kerk en Christus. Dit gaan dus vir Barth nie om 'n wesensidentifikasie nie, maar om 'n identifikasie tussen die Eienaar en dit wat aan Hom behoort. Hierdie identifikasie is nie minder radikaal as 'n wesensidentifikasie nie, maar funksioneer wel op 'n ander vlak.

Velthuysen sluit ook by die Ekklesiologie van **D Bonhoeffer** aan. Bonhoeffer het van die gemeente gepraat as *Christus existierend als Gemeinde* (Velthuysen 1988:501). Die gemeente is dus *apriori* 'n openbaringsgestalte. Die kerk is Christus op aarde. Om kerk te wees, beteken om een met Christus te wees, om

in Christus te wees. Bonhoeffer temper egter sy uitsprake deur die kwalifikasie dat Christus die Hoof en die Heer van die kerk is.

Velthuysen kom tot die gevolgtrekking dat die kerk nie die geïnkarneerde *Christus prolongatus* is nie, maar dat die kerk ook nooit sonder Christus is nie (Velthuysen 1988:502). Die eenheid tussen Christus en die kerk is 'n werklikheid wat in die geloof ervaar en beleef word.

Velthuysen sluit af deur te waarsku teen verstarring en gearriveerdheid. Die kerk moet altyd rekening hou met die reformatoriese slagspreuk: *Ecclesia reformata, semper reformanda* (Velthuysen 1988:512).

As gevolg van uiteenlopende standpunte en verskille in kerkbegrip wat al sterker na vore gekom het, is daar besluit dat die Hervormde Predikantevergadering van 1995 en 'n volledige uitgawe van die *Hervormde Teologiese Studies* (HTS 51/3 1995) aan Ekklesiologie gewy moes word.

JP Oberholzer, voormalige voorsitter van die Algemene Kerkvergadering, Dekaan van die Fakulteit Teologie en bekende Bybelvertaler het tydens die 1995 Predikantevergadering die gedagte uitgespreek dat die skielike belangstelling in Ekklesiologie dui op 'n *skuldbelydenis*, 'n erkenning dat die kerk met baie dinge besig was sonder om werklik na die Here te luister (Oberholzer 1995:852).

Oberholzer het met hierdie toespraak 'n wending in kerkbegrip en kerkwees bepleit. Dit spreek van ongeduld met 'n uitgediende model van kerkwees. 'n Hunkering na 'n meer prinsipiële en eietydse besinning oor kerkwees, wat kan lei tot transformasie en vereenvoudigde vorme van kerkwees, word sigbaar en hoorbaar.

Hy meen dat dit opvallend is dat daar *skielik so baie oor die kerk gepraat word* (Oberholzer 1995:851). Hy wys daarop dat die NHKA in die verlede veral op sy geskiedenis en identiteit gefokus het, maar verblydend genoeg word *nou ook die wesensvrae aan die orde gestel*. Hy wys ook daarop dat historiese argumente aangewend is om die identiteit van die NHKA as volkskerk te bestendig en te verdedig. Oberholzer kritiseer die politieke en ideologiese verlamming van die kerk, wat lei tot 'n onvermoë om in gehoorsaamheid aan God en sy Woord kerk te wees (Oberholzer 1995:852). Hy pleit vir 'n gehoorsame luister na die Woord en gee dan 'n oorsig van

die verskillende Bybelse metafore wat iets van kerkwees verwoord (Oberholzer 1995:854).

Hierdie kritiese woord van Oberholzer word nog skerper wanneer hy in 1999 skryf *die wisseling van die eeu (...en die millennium) konfronteer (ons) met die mislukking van so byna alles waarmee die kerk hom besig gehou het. Die groei van die kerk het negatief geword, ekonomies worstel hy om te bestaan, sy teologiese voorraad is in baie opsigte onbruikbaar, sy politieke erfenis in skerwe....* (Oberholzer 1999:449). Hy wys verder daarop dat die geskiedenis van 'n kerk, waar mense van die kerk hulle eiendom maak, noodwendig 'n geskiedenis van mislukking is.

APB Breytenbach analiseer die Deuteronomistiese geskiedenis en toon aan dat die *verbond* as teologiese oriëntasiepunt dien (Breytenbach 1995:704). Hy beklemtoon in sy gevolgtrekking dat die geloofsgemeenskap alleen in verbondenheid met die lewende God kan bestaan (Breytenbach 1995:709). Die verbondenheid berus op die genade en liefde van God. God se liefde gee nie net hoop vir die toekoms nie, maar rig 'n voortdurende appél tot elke gelowige om in gehoorsaamheid en diensbaarheid aan God te leef. Dit word veral sigbaar in die gemeente se optrede teenoor swak en weerlose mense.

Ten slotte wys hy daarop dat omdat daar net een God is, daar wesenlik net een geloofsgemeenskap is. Hierdie wesenlike eenheid moet ten spyte van alle politieke en kulturele verskille gehandhaaf word.

GMM Pelsner toon aan dat daar verskeie benaderings tot kerkwees in die Nuwe Testament onderskeibaar is. Daarom kan daar nie van *die kerk* in die Nuwe Testament gepraat word nie, omdat daar nie 'n enkelvoudige kerkbegrip in die Nuwe Testament te vind is nie.

Pelsner doen 'n ondersoek na die verskeidenheid in kerkbegrip aan die hand van die verskillende korpusse wat in die Nuwe Testament te vind is. Sy uiteensetting word hier kortliks en opsommend weergegee. Sy uitgebreide bronverwysings word nie herhaal nie. Daar word volstaan met sy eie insigte wat hy bou op sy eksegetiese insigte (vgl in die verband Pelsner 1995:647-673):

Paulus

Paulus verstaan die kerk as 'n *saamwees van mense* wat met die Heilige Gees vervul is, deur die Gees beheers word en deur die Gees toegerus word vir hulle dienswerk. Die werking van die Gees hang ten nouste saam met die gelowiges se verbondenheid aan Christus, hulle *in-Christus-wees*. Die partisipasie aan en deel wees van Christus gebeur deur die krag van God, deur die werking van die Gees.

Dit is tweedens duidelik dat Paulus die kerk ook as die *Godsvolk* verstaan. Die konsep dui op die kontinuïteit in God se handeling. Dit is dus heilshistories van aard, waar die kerk van die Nuwe Testament gesien word as die voortsetting van die Godsvolk van die Ou Testament. Daarom noem Paulus die gelowiges *kinders van Abraham* en kan hy Israel die *mak olyfboom* noem waarop die kerk ingeënt is.

Markus

Volgens Markus bestaan die kerk uit diegene van wie verwag word om te midde van vervolging, vrees en lyding steeds bereid is om met die volle prysgawe van eie belange volgelingen van Jesus te wees. Die kerk word dus verstaan as volgelingen, as dissipels, as mense wat by Jesus leer en bereid is om dit wat Jesus aan ons geleer het in die wêreld uit te leef.

Lukas-Handelinge

In die korpus word die kerk verstaan as die *Godsvolk op weg deur die geskiedenis*, vanaf Jerusalem (sentrum van die Jodedom) na Rome (verteenwoordigend van die wêreld). Hierdie Godsvolk is deur die Heilige Gees vervul en word deur die Gees op sy pad gelei. Jode en nie-Jode is gesamentlik op weg. Hier tree vroegste tekens van Christelike apokaliptiek na vore en word die heilsgeskiedenis in drie fases onderskei: Die tyd van Israel, die tyd van Jesus en die tyd van die kerk. Die kerk is dus 'n eskatologiese gemeenskap.

Openbaring

In Openbaring word die kerk voorgestel as onderworpe aan baie gebreke. Die kerk is egter in sy gebrokenheid steeds *getuie* van die koningsheerskappy van Christus.

Christus heers oor die geskiedenis en oor die kosmos. Die kerk sal triomfeer en sal as die voleindigde Godsvolk by God wees in die hemelse Jerusalem.

Hebreërs

Die kerk is 'n gemeenskap wat in solidariteit met Jesus leef. Hierdie solidariteit tussen mense en Jesus is te vind in die menswording van Jesus. Dit wat Jesus as Hoëpriester gedoen het, bring hoop en bring die geloofsgemeenskap in beweging. Die kerk is in beweging en op pad van toekoms waarin die heil van God beleef en ervaar sal word. Die kerk is volk van God wat *swerf* deur die wêreld. Die kerk is nie net *Godsvolk* nie, maar ook *swerfvolk*. Die kerk is soos Israel op reis deur die woestyn, op pad na 'n nuwe vaderland.

Jakobus

In die brief van Jakobus word daar nie oor die kerk as sodanig gepraat nie. Tog is dit duidelik dat armoede 'n belangrike rol gespeel het en dat die geloofsgemeenskap verstaan word as een wat omsien na mense in nood. Die temas van *arm* en *ryk* figureer prominent.

Kolossense

In die brief aan die Kolossense word 'n ideaalbeeld van die kerk aangebied. Hier word reeds na *die kerk* verwys. Die kerk word aangebied as die *liggaam van Christus*, waarbinne die heerskappy van Christus reeds sigbaar word.

Die kerk is 'n gemeenskap wat 'na bo' gerig is vanweë die nuwe lewe in Christus. In Kolossense word ook 'n sterk identifikasie van die kerk met die koninkryk van God gevind.

Efesiërs

Efesiërs het net een tema, en dit is die kerk. Dit is 'n vroeë teologiese traktaat oor hoe ons kerkwees moet verstaan. Die kerk is, volgens Efesiërs, die sfeer waarin die heil in Christus realiseer. Dit is die ruimte waar versoening tussen God en mens moontlik is en tegelyk uitmond in versoening tussen mens en mens. Dit is 'n inklusiewe (Jood en

nie-Jood) *huishouding van God die Vader, die liggaam van Christus* wat as 'n eenheid na die Hoof toe groei en 'n *tempel* wat opgebou word tot eer van God. Dit is in Efesiërs waar die universele kerk na vore tree, die kerk wat een (4:4), heilig (5:26-27), algemeen (1:22-23) en apostolies is. Die kerk het reeds 'n kosmiese karakter aangeneem. Die kerk was en is en sal altyd wees. Die kerk is egter nie net 'n idealistiese en hemelse grootheid nie, maar moet gestalte vind in die manier waarop gelowiges optree (byvoorbeeld in die huwelik) en in hulle getuienis teenoor die wêreld.

Matteus

Daar is wye eenstemmigheid dat die begrip 'dissipel' die sentrale ekklesiologiese begrip in die evangelie van Matteus is. Dissipelskap word sigbaar in 'navolging'. Navolging word sigbaar in die persoonlike verbintenis met Jesus wat tot uitdrukking kom in die vermoë om by Jesus te leer en sy woorde verder uit te dra. Die dissipels staan onder die verpligting om die norme wat Jesus gestel het uit te leef en deur diensbaarheid die koninkryk van God laat sigbaar word.

Hoewel die kerk die sfeer van God se koningsheerskappy betree, word die kerk nie daarmee geïdentifiseer nie maar wel daarmee geassosieer. Die kerk bestaan uit mense wat respondeer op die uitnodiging om deel te wees van die komende koninkryk.

Johannes

In die geskrifte van Johannes staan die kerk op die agtergrond. Die tradisionele beelde en metafore vir die kerk kom nie in die Johannese geskrifte voor nie. Daar kan dus hoogstens van 'n 'implisiete Ekklesiologie' gepraat word. Johannes plaas die fokus op die individuele gelowige wat in en deur Jesus Christus in verhouding met God leef. Waar daar wel sprake is van eenheid tussen die gelowiges (Johannes 17), berus die horisontale eenheid op die vertikale eenheid met God. Johannes beklemtoon verder die inwoning van die Heilige Gees in elke gelowige. Waar Johannes wel kollektiewe beelde gebruik (soos die wingerdstok) is dit duidelik dat die verbondenheid met Christus en die inwoning van die Heilige Gees die voorwaarde is om deel te wees van die gemeenskap van gelowiges.

Johannes vermeld ook nie die instelling van die sakramente of die ampte wat tipies is van 'n organisatoriese kerk nie. Hy praat eerder van Christene as mekaar se vriende, as broers, as dienaars en as dissipels van die Here Jesus.

Daarom kan die kerk verstaan word as 'n *leergemeenskap*, waar gelowiges by mekaar leer. Die kerk bestaan uit leerlinge van Jesus, wat onder leiding van die Parakleet ook vriende van Jesus en van mekaar geword het.

Pastorale briewe

Soos in die brief aan die Efesiërs is die kerk die sentrale tema. Die kerkbegrip in hierdie briewe staan in direkte verband met hulle verstaan van die heil, naamlik dat Jesus Christus gekom het om mense te red. Die heil is blywend teenwoordig in die wêreld, en die kerk is die teken daarvan.

Die sentrale ekklesiologiese metafoor in die korpus, is die van die *huisgesin*. Die kerk word verstaan as God se huisgesin wat ordelik funksioneer en bestuur word deur die gesinshoofde. Ampsdraers tree na vore as Gees vervulde draers van die waarheid. Hulle word die draers van die apostoliese erfenis en interpreteerders van die heilige tradisie. Die amp tree so sterk na vore, dat die gawes wat deur die Gees geskenk word heeltemal op die agtergrond staan.

Dit is ook opmerklik dat die eskatologiese spanning en die verwagting van die wederkoms op die agtergrond staan. In die lig van die uitgestelde parousie word die menslike organisasie van die kerk al belangriker. Die fokus verskuif ook van apostolaat na die pastoraat. Die kerk moet homself versorg en in stand hou en verskans teen die gevare van die wêreld.

In die Pastorale briewe het die kerk reeds sy karakter as wordende gebeure begin verloor en staties geraak. Daar is selfs sprake van 'n 'verburgerliking' in moraal en lewe.

1 Petrus

Die opvallende kenmerk van die geloofsgemeenskappe waaraan 1 Petrus gerig was, is dat hulle 'vreemdelinge' en 'tydelike besoekers' genoem word. Dit dui op die werklike situasie van die Christene aan wie die brief gerig was: Hulle is vervolgt, het hulle besittings verloor en is uit gemeenskappe verdryf. Gesinne is in die proses

verwoes. Daarom word die kerk as die huisgesin van God uiters belangrik, want dit is waar die gelowiges geborgenheid kan vind.

Die kerk word verstaan as 'n gemeenskap van uitgeworpenes, maar tegelykertyd 'n gemeenskap wat deur God uitverkies is (ingenooi is) en nuut gebore is in die huisgesin van God. Ook die breër verband is belangrik en daarom word die gelowiges ook die nuwe *volk van God, die uitverkore priesterschap*. Dit laat gelowiges wat geostraseer was besef dat hulle nie meer *outsiders* is nie, maar *insiders*.

In die vakgebied Dogmatiek en Etiek was dit veral prof JH Koekemoer (Departementshoof en Dekaan van die Fakulteit) en sy opvolger prof J Buitendag (voormalige voorsitter van die AKV, Departementshoof en huidige Dekaan van die Fakulteit Teologie aan die Universiteit van Pretoria) wat 'n nuwe rigting ingeslaan het.

JH Koekemoer sluit by H Ott aan deur te wys dat die bestaan van 'n kerklike instituut en kerklike organisasie bepaalde vrae ten opsigte van kerkordelike struktuur en kerklike bediening oproep. Hierdie vrae sal (volgens Ott) net beantwoord kan word aan die hand van die kerk se selfverstaan (vgl Koekemoer 1995:595-603).

Met dit as vertrekpunt, definieer Koekemoer die kerk as *creatura verbi*, as 'n geloofsgemeenskap waar die Woord, verkondig, gehoor verstaan en geglo word. Dit impliseer dat die kerk nie as instituut verstaan kan word wat in bepaalde strukture stol nie, maar as dinamiese gebeure wat telkens weer kerk word.

Aansluitend by die *Barmer Theologische Erklärung*, H Ott en E Brunner verstaan Koekemoer die kerk as gebeure, wat handelend in die bediening van die Woord en Sakrament en onder leiding van die Heilige Gees, kerk word. Die kerk as gebeure kan nooit in selftevrede isolasie verval nie; kan nooit rustig arriveer nie.

Hy verwys ook instemmend na **E Brunner** se opvatting dat die kerk nooit iets anders as *coetus electorum, corpus Christi* en *communio sanctorum* kan wees nie (Koekemoer 1995:596). In hierdie drie kenmerke is die waarborg teen 'n vernietigende institusionalisme te vind.

Brunner het daarop gewys dat die kerk in 'n leweloze instituut verander wanneer wette en bepalings in die kerk die deurslag gee en dat 'n juridiese en outoritêre struktuur vreemd is aan dit wat die kerk behoort te wees. Die gevolg is

verstarring en doodsheid. Dit alles gebeur wanneer die empiriese kerk losgemaak word van die kerk as gebeurtenis (Brunner 1960:43-45).

In terme van die kerk as *corpus Christi*, verwys Koekemoer instemmend na **D Bonhoeffer** wat die kerk verstaan as *Christus eksisterend as gemeente* (vgl Koekemoer 1995:598). Dit is die wyse waarop Christus in die wêreld teenwoordig is. Die kerk is egter nie *Christus prolongatus* nie, want op 'n dialektiese wyse is Christus ook Hoof en Heer van die kerk en staan Hy selfs teenoor die kerk. Wat bedoel word, is dat die lewende Christus in die lewende kerk teenwoordig is. As die kerk hierdie bewussyn van die werklike teenwoordigheid van Christus verloor, is dit met die kerk verby.

K Barth (1953:738) het dieselfde gedagte verwoord met sy onderskeid tussen Christus as Hoof van die kerk (verwysend na *seiner himmlischen Existenzform*) en die gemeente as die liggaam van Christus (verwysend na sy *irdisch-geschichtliche Existenzform*).

LJS Steenkamp, Direkteur van die destydse Sentrum vir Teologiese Navorsing en Toerusting, het 'n belangrike en rigtinggewende artikel in *HTS 51/3* gepubliseer (Steenkamp 1995:604-622). Na 'n historiese en teologiese oorsig, maak hy die stelling dat dit van uiterste belang is dat 'n **nuwe paradigma vir kerkwees** in die 21e eeu ontwikkel moet word. Die paradigma van die Christendom is verby. Hy pleit dat die kerk weer erns sal maak met die apostoliese paradigma van die eerste eeue van die kerk se bestaan.

Steenkamp pleit daarvoor dat in enige besinning oor die toekoms van die kerk, erns gemaak moet word met die wesenlike van kerkwees. Hy wys daarop dat kerkwees om eenvoud in onderlinge sorg, liefde en 'n gerigtheid op God gaan (Steenkamp 1995:618).

Hy ontgin Bybelse metafore soos die kerk as die *lede van God se huisgesin*, 'n *gebou waarvan Christus die hoeksteen is*, 'n *uitverkore volk*, die *liggaam van Christus* en vele ander en wys daarop dat die kerk op weg na die 21e eeu nood het aan *bekering* en transformasie (Steenkamp 1995:619).

Steenkamp vind die kern van 'n nuwe paradigma vir die 21e eeu in die kerk se apostolêre gerigtheid op die wêreld, die liefdevolle sorg aan medegelowiges en toewyding in die geloof (Steenkamp 1995:620).

Steenkamp waarsku teen verstarring, selfvoldaanheid en gearriveerdheid in ons kerkwees. Die kerk sal moet besef dat hy altyd op weg is.

In die besinning oor die kerk se wese en roeping is die vraag telkens: *Hoe kan die kerk voor God verskyn? Hoe kan die kerk coram Deo leef?* Dit is alleen *in Christus* moontlik. Die kerk moet word wat dit reeds *in Christus* is. Die ware identiteit van die kerk is *in Christus* te vind.

E van Eck toon aan dat vroeëre Hervormde Nuwe-Testamentici soos JHJA Greyvensteyn en AS Geysers, vanuit hulle eksegetiese studies, nie die 'vanselfsprekende' presbiteriaal-sinodale en volkskerklike kerkbegrip ondersteun het nie (Van Eck 1995:825-850).

Greyvensteyn was dosent in Nuwe Testament van 1917 tot 1945 aan die Universiteit van Pretoria. Van Eck doen 'n analise van Greyvensteyn se oordenkings en artikels, en kom tot die gevolgtrekking dat Greyvensteyn die geestelike aard van die kerk beklemtoon het, waar geestelike waardes en die liefde vir God en alle mense die deurslag gee. Greyvensteyn skryf onder andere in 1943 *klassevooroordeel en persoonlike en nasionale meerwaardigheidsinbeelding was nog altyd die groot struikelblokke in die weg van die liefde en algemene humaniteit* (aangehaal in Van Eck 1995:828).

Greyvensteyn het gewaarsku teen 'n noue relasie tussen kerk en volk. Daarteenoor het hy die standpunt gestel dat die gemeente van Christus uit alle geslagte en volke bestaan, dat die kerk 'n geestelike gemeenskap is wat bou op die fundamentele eenheid van die menslike geslag. Die kerk het ook geen belang by staatkundige heerskappy of politieke mag nie en moet ook nie daarna streef nie (Van Eck 1995:829).

AS Geysers het baie skerp teen enige vorm van eksklusivisme en volkskerklike denke te velde getrek. Hy het telkens posisie teenoor AD Pont ingeneem. Die tweestryd het uiteindelik tot siviele hofsake gelei.

Geysers het sterk gestaan op die standpunt dat die kerk in die Nuwe Testament 'n universele gerigtheid vertoon wat in teenstelling met die Joodse partikularisme staan (Van Eck 1995:830). Op grond van sy verstaan van die Antiogeense teologie wat in

Lukas en Handeling reflekteer, het Geysers beklemtoon dat die kerk alle nasionale en geografiese grense moet oorstyg.

Verder het Geysers konsekwent geredeneer dat die kerk ook sigbaar een moet wees. Sigbare eenheid is 'n opdrag van die Here. Sigbare eenheid gaan nie in die eerste plek om een kerklike organisasie nie, maar in onbelemmerde en vrye gemeenskap in die geloof tussen lidmate en gelowiges van verskillende rasse en volke.

Hierdie eenheid berus ten diepste op die eenheid wat daar in Christus is. Christus is die hoof van die liggaam wat organies een is met die lede van die liggaam. Die lede van die liggaam funksioneer ook in 'n organiese eenheid met mekaar en Christus.

4.4. KRITIESE BEOORDELING

Uit die bondige samevatting hierbo word dit duidelik dat daar sedert 1917, met die vestiging van die Fakulteit Teologie aan die Universiteit van Pretoria, twee duidelike benaderings ten opsigte van kerkbegrip en kerkwees te voorskyn getree het.

Hierdie verskillende benaderings ten opsigte van kerkwees is deel van dieper teologiese verskille in die NHKA, soos aangetoon deur **J Beukes**. In sy analise toon hy aan dat Hervormde teoloë invloed vanuit die Etiese-, Konfessionele- en Dialektiese Teologie vertoon (sien Beukes 2008). Daarbenewens het die Filosofie ook groot invloed uitgeoefen. Verskillende teologiese vertrekpunte het noodwendig gelei tot verskille in Ekklesiologie, kerkbegrip en kerkwees.

Wat wel opvallend is, is dat die presbiteriaal-sinodale kerkbegrip dominant gebly het as gevolg van die institusionele benadering tot kerkwees in die NHKA (soos reeds aangetoon). Die volkskerklike denke, as dominante sisteemverhaal in die NHKA, het enige vorm van vernuwing in kerkbegrip gestrem.

Ander stemme, wat op grond van nuwe eksegeties-sistematiese insigte vernuwing en transformasie van die kerk bepleit het, is merendeels geïgnoreer of selfs as subversief en dislojaal gediskrediteer. Artikels op die terrein van die Ekklesiologie (soos hierbo bespreek) het uiters beperkte invloed gehad. Dit was eers in die onlangse verlede dat 'n organiese kerkbegrip begin veld wen het.

Die dominante posisie wat die presbiteriaal-sinodale kerkbegrip in die NHKA uitgeoefen het, word veral duidelik as 'n mens die **Kerkorde van die NHKA** (NHKA 1997) krities lees. Die Kerkorde begin deur 'n definisie van die kerk te gee:

Die kerk is 'n gemeenskap van gelowiges wat God deur sy versoening in Christus tot stand bring en in stand hou deurdat Hy mense in Jesus Christus in genade uitkies en deur die werk van die Heilige Gees saambring om deur die Woord en die sakramente 'n heilige volk te wees en dienswerk in die wêreld te verrig.

NHKA 1997:1

In hierdie inleidende definisie word erns gemaak met die kerk as 'n lewende gemeenskap van gelowiges wat onder leiding van die Heilige Gees en die Woord diensbaar leef. Die kerkbegrip wat hierin na vore kom het nie die kerk as instituut in gedagte nie, maar die kerk as geloofsgemeenskap. Dit vertrek dus van 'n organiese kerkbegrip.

Die probleem is egter dat dit nie verder uitgewerk en toegepas word in die verskillende Ordereëls nie. Daar word onmiddellik daartoe oorgegaan om aan die hand van die klassieke presbiteriaal-sinodale kerkbegrip en kerkregering die Kerkorde te struktureer. Die Kerkorde is onder die volgende Ordereëls gestruktureer:

- **Belydenis**, met die fokus op die binding aan die ekumeniese en reformatoriese belydenisskrifte (bl 1-4).
- **Ampte**, met die fokus op die tradisionele dienswerk van die predikant, ouderling en diaken (bl 5-32).
- **Vergaderings van die ampte**, met 'n noukeurige uiteensetting van die verantwoordelikhede en bevoegdhede van die onderskeie vergaderings (bl 33-59)
- **Gemeentes en kerk**, met die tradisionele benadering van geografiese indeling van gemeentes, formele lidmaatskap en die behoud van die NHKA *as volkskerk vir die Afrikaners en tegelyk alle ander mense* (bl 60-68).
- **Verkondiging**, met die klassieke beklemtoning van die prediking en sakramente wat deur die geordende predikant bedien word (bl 70-80).

- **Verband met ander kerke**, waar die eenheid in Christus beklemtoon word en die handhawing van ekumeniese verhoudings (Bl 81-82).
- **Huwelik, gesin en opvoeding**, waar die tradisionele beskouing van die huwelik gehandhaaf word en die teokratiese visie dat die kerk op die terrein van nasionale onderwys 'n bepaalde rol behoort te speel. Die kinders van die 'volk' moet ondersteun word (bl 83-85).
- **Dissipline**, waarin die klassieke verstaan van opsig en tug volledig uiteengesit word. Die ouderlinge van die kerk en die vergaderings van die ampte is daarvoor verantwoordelik dat alles ordelik moet geskied en dat alle lidmate hulle in leer en lewe aan die Woord, belydenis en besluite van die kerk onderwerp (bl 86-93).
- **Kerklike Goedere**, waarin kontrole en beheer maatreëls uiteengesit word (bl 94-98).
- **Kerkorde**, met gepaardgaande aktes, reglemente en dokumente.

Hoewel Hervormde teoloë heelwat op die terrein van die Ekklesiologie gepubliseer het, is min van die gedagtes in die Kerkorde verwoord. Daar is gepoog om 'n klassieke Calvinistiese en presbiteriaal-sinodale Kerkorde saam te stel.

Die effek van die Kerkorde op die kerklike praxis is vanselfsprekend. Die Geneefse kerkbegrip, ampsbegrip en kerklike praxis van die 16e eeu is in die 1997 Kerkorde verskans. Daar word steeds van ouderlinge verwag om lidmate wat in geografiese wyke ingedeel is elke drie maande voor Nagmaal te besoek, oor opsig uit te oefen en indien nodig aan te kla en te tug. Daar word steeds van die predikant verwag om as herder van die kudde die gemeente met die Woord te versorg.

Dit is opvallend dat die Kerkorde 'n situasie skep wat dit bykans onmoontlik maak vir 'n predikant om sy bediening missionaal te rig. Uit 'n totaal van 114 bladsye handel slegs 2 bladsye oor die apostolaat en word dit net in die verbygaan as een van die funksies van die gemeente en die predikant genoem. Die basiese vertrekpunt van die Kerkorde is na binne gerig, met 'n baie sterk fokus op die pastorale versorging van die gemeente.

4.5. VERDERE ONTWIKKELING

Nadat die Kerkorde in 1997 goedgekeur is met die behoud van die klassieke Calvinistiese, presbiteriaal-sinodale en volkskerklike kerkbegrip, het die debat oor Ekklesiologie, kerkbegrip en kerkwees steeds voortgegaan.

Veral **J Buitendag** het sedert 2000 in sy voordragte en doseerwerk besondere aandag aan die Ekklesiologie gegee.

In sy Ekklesiologie verbind hy hom aan die gedagtes van Berkhof, Dingemans, Küng, Moltmann, Minnear en Zizioulas asook die gedagtes soos verwoord deur *Faith and Order* (Faith and Order 1998) en die Kerkorde van die Protestantse Kerk Nederland.

Sy nadenke oor kerkwees reflekteer nie net in wetenskaplike artikels wat in die *Hervormde Teologiese Studies* verskyn het nie, maar word ook verwoord in die dokumente wat hy as voorsitter van die Kommissie van die AKV vir die *Nasionale Colloquium* voorberei het. Die Colloquium het van 27-29 April 2006 onder leiding van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering te Hammanskraal plaasgevind. Die tema van die Colloquium was *Identiteit en relevansie van die NHKA in die 21e eeu*.

In sy openingsrede (vgl Buitendag 2006) stel Buitendag die eis om kerklike vernuwings helder en duidelik, deur onder andere te verwys na die werk van P Ward:

Die kerk moet soos water wees – vloeiend en beweeglik, sê Pete Ward onlangs in 'n publikasie waarvan na my mening deeglik kennis geneem moet word. Hy oordeel ons moet wegbeweeg van 'n "soliede" kerk as bloot die bymekaarkom van uitverkorenes op 'n spesifieke plek en tyd. Kerk is eerder 'n vloeibare kommunikatiewe netwerk van verhoudinge. Dit is dinamies en veranderlik. Dit is 'n "likiede" kerk. Die Hollandse vertaling van genoemde boek noem dit somer gewoon die "waterkerk". Lidmaatskap word ook eerder bepaal deur toegewyde deelname en Geesvervulde betrokkenheid. Die likiede kerk is maw voortdurend aan die ontwikkel, dit reageer op die Woord en die Gees, op die entoesiasme en inspirasie van sy leiers en op die oortuiging en ervaring van die betrokkenes.

In die dokument *Identiteit en relevansie van die NHKA in die 21e eeu* (NHKA 2006c) verwoord hy kerkwees soos volg (wat redelik volledig weergegee word, aangesien dit ongepubliseerd is):

Vir enige kerk is die kwessie van identiteit en relevansie in die wêreld van groot belang. Wat daarmee bedoel word is dat die kerk weliswaar 'n bepaalde identiteit hét, maar dat dit altyd ook bra ongemaklik is – die gelowige stap die tweede myl, draai die ander wang, seën waar ander vervloek..... (Matt 5:38-42). Dit is die geval omdat ons in die wêreld, maar nie van die wêreld is nie. Ons is hemelse sowel as gewoon wêreldse burgers, ja burgers van twee ryke. Daarom is lidmate van die kerk “eenders” as ander mense, maar tegelyk ook radikaal “anders”. Paulus het immers al gepraat van Christus wat vir party ‘n aanstoot is en vir ander weer onsin (1 Kor 1:23). Hierdie andersheid is daar omdat die waardes van die Koninkryk van God absolute prioriteit bo enige ander wêreldse waardes, kultureel of polities, in die kerk het. Dit maak van die kerk ‘n eskatologiese gemeenskap.....

Die grond en sin van ons bestaan is alleen Christus. Die NHKA wil altyd kerk van die Woord wees. Ons bely in gehoorsaamheid aan die Skrif as die enige bron en norm van die kerklike verkondiging en diens, ons geloof in die Drie-enige God, Vader, Seun en Heilige Gees. Die NHKA sien homself pertinent, ooreenkomstig sy belydenis, as ‘n gestalte van die een, heilige, apostoliese en katolieke (algemene) kerk.....

Christus verbind ons deur sy Gees met die kerk van alle eeue. Ons leef tans in tussentyd – dit is die tyd tussen die wêreldse, menslike tyd en God se tyd wat oop is na die toekoms. Hierdie tussentyd is die kragveld van die Gees wat ons met ‘n gespanne verwagting laat uitsien na dit wat voor ons lê.....

Omdat Christus reeds die menslike tyd betree het en met sy dood en opstanding menslike tyd oorstyg en opgehef het, hét die kerk reeds die dimensie van die ewige lewe betree. Deur die doop en nagmaal kry die kerk nou deel hieraan.....

Ons glo dat God ook ons Kerk in God se genadige toewending tot die wêreld gebruik. Omdat die evangelie ons ryk maak en in beweging bring, wil en moet ons dit ook met ander deel. Die oordrag van die evangelie is vir ons die murg en vesel van kerkwees. Dit doen ons individueel en ook korporatief. Die NHKA wil in sy missionaat juis ook tasbaar uitreik en in sy diakonaat juis ook verkondig. Anders as die wêreld, reik ons na ander uit, nie om daardeur geëer of bevoordeel te word nie, maar ons doen dit sodat God daardeur geprys word.....

Ons erken ook die veelkleurigheid van die kerk van Christus. Hierdie verskeidenheid kom voort uit die konteks van elke individuele kerk en ook elke gemeente. Ons lees veral in Rom 12 en 1 Kor 12 van die verskillende gawes en die gevolglike eiesoortigheid van gemeentes en kerke. In albei hierdie gedeeltes beklemtoon die apostel dat die verskeidenheid 'n kenmerk van die verganklike, menslike bestaan is. Tog kan ons ook nie hiermee volstaan nie. Die eenheid van die liggaam van Christus bly die kenmerk van die werk van die één God en één Gees. Die eenheid van die kerk, en nie die verskeidenheid nie, is dus die goddelike eis.....

Die krisis van die kerk vandag kan nie los verstaan word van die verleentheid van ons samelewing nie. Dit is duidelik dat die samelewing vandag baie anders daar uitsien as selfs net vyf of tien jaar gelede.....

Waar 'n na-binne-gerigtheid opgemerk word, moet die Kerk weer eksterne fokus en hoop bring. Juis daarom is die gemeenskaplike visie so uiters belangrik. Dit is die ster wat op die horison flikker, die krag wat ons die toekoms in trek..... Daarom het die Algemene Kommissie ook in Maart 2005 'n visie en missie aanvaar wat hierdie hoop verwoord: Ons droom is dat alle mense in Jesus Christus sal glo as hoop vir die wêreld.....

Hierdie dokument wat Buitendag opgestel het, is deur die Kommissie van die AKV as amptelike dokument aanvaar en by die Nasionale Colloquium as besprekingsdokument aangebied.

Die Nasionale Colloquium van 2006 was 'n doelbewuste poging van die Kommissie van die AKV om nogmaals die gesprek oor kerkwees op 'n konstruktiewe wyse te stimuleer en te bevorder.

Die dokument vertoon ingrypende nuwe denke en verstaan van kerkwees. Die taal wat gebruik word is tipies aan die Ekklesiologie wat na die Tweede Wêreldoorlog ontwikkel het. Buitendag se kerkbegrip staan teenoor die dominante presbiteriaal-sinodale kerkbegrip.

Dit is vanuit hierdie agtergrond dat hy as voorsitter van die Kommissie van die AKV sterk leiding geneem het ten opsigte van die hertoetrede van die NHKA in die internasionale ekumeniese beweging en waarom daar ook heelwat weerstand teen sy leierskap opgebou het.

4.6. METAFORIESE SPREKE OOR KERKWEES

Wanneer die verskillende benaderings ten opsigte van kerkwees en kerkbegrip krities beoordeel word, blyk 'n organiese kerkbegrip meer dienlik te wees vir die ontwikkeling van 'n toepaslike en eietydse kerklike praxis.

Daar moet ook met **W Van Huyssteen** en **GDJ Dingemans** saamgestem word, dat ons nie anders kan as om in metaforiese taal oor die Kerk te praat nie, omdat alle geloofstaal metaforiese taal is (Van Huyssteen 1987:158-163; Dingemans 2005:496ev). Die oomblik as verskillende metafore wat oor die kerk handel ontgin word, lei dit tot 'n meer organiese kerkbegrip.

H Pieterse het in sy Prakties-teologiese Ekklesiologie doelbewus een metafoer benut, te wete die 'liggaam van Christus' (Pieterse 1990:61). Hy stel dit soos volg: *Ons kies vir 'n basisteorie vir die gemeente volgens die liggaam-van-Christus-tipe gemeente waarin al drie die wesenlike funksies op 'n gebalanseerde wyse geïntegreer is.*

Hy meen dat dit ook die mees geskikte model is ten opsigte van kommunikasie in die gemeente, omdat dit simmetriese kommunikasie in die

gemeente bevorder (Pieterse 1993:160). Hierdie benadering het wye navolging is Suid-Afrika gevind.

TFJ Dreyer het hierteen bepaalde kritiek uitgespreek en daarop gewys dat indien een Bybelse metafoer tot model verhef word, dit noodwendig daartoe lei dat ander Bybelse metafore op die agtergrond geskuif word. Dit lei tot 'n eensydige beklemtoning van sekere fasette van kerkwees en verskraling in kerkbegrip (Dreyer 1995:799).

'n Metafoer is 'n poging om na analogie van die bekende iets oor die onbekende te sê. Dit spreek dus vanself dat 'n analogie nie die onbekende volledig verklaar of verduidelik nie. Elke metafoer beklemtoon 'n faset van die onbekende (Dreyer 1995:800).

Dit is dus noodsaaklik dat verskillende Bybelse metafore benut word om te kom tot 'n meer omvattende kerkbegrip en kerklike praxis. Die probleem is egter dat daar sowat tagtig beelde en metafore in die Bybel is wat met die kerk verband hou (Minear 1960:24).

Benewens die diversiteit in beeldspraak en metafore, vind ons dat die kerk in die Nuwe Testament, afhangend van die plek en omstandighede, uiteenlopend gefunksioneer het. Die kerk het in *plaaslike gemeentes* (Rom 16:1; Fil 1:1); *huisgemeentes* (Rom 16:5; 1 Kor. 16:19; Kol 4:15); gemeentes in 'n bepaalde *streek* Gal 1:13; 1 Kor 11:16) en in *samekomste van gelowiges* (1 Kor 11:18; 1 Kor 14:19) sigbaar geword.

Hoewel die kerk op elke plek verskillend gefunksioneer het, het die geloofsgemeenskappe nie los van mekaar bestaan nie. Daar is maar *net één liggaam en net één Gees, soos daar net één hoop is waartoe God julle geroep het. Daar is net één Here, één geloof, één doop, één God en Vader van almal....* (Ef 4:4,5). Plaaslike gemeentes, huisgemeentes en samekomste van gelowiges was alles 'n verskyningsvorm van die een, heilige en algemene kerk van Christus.

4.7. 'N NUWE KERKBEGRIP EN NUWE KERKORDE

Die 68e Algemene Kerkvergadering het in 2007 soos volg besluit:

Die Algemene Kerkvergadering gee opdrag aan die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering om 'n komitee van deskundiges uit al die teologiese dissiplines te benoem om die ekklesiologiese kontoere te omlyn waarbinne 'n Kerkorde geskryf kan word.

(NHKA 2007:196)

Die besluit is geneem op voorstel van die Raad vir Apostolaat. Die Raad het in 'n voorlegging aangetoon dat die Kerkorde 'n sterker missionale gerigtheid moet vertoon.

Die belang van hierdie besluit moet nie onderskat word nie. Die transformasie van kerkwees en die vestiging van 'n missionale bedieningspraktyk moet gedra word deur 'n Kerkorde wat dit moontlik maak. Die Kerkorde in sy huidige gestalte, soos reeds aangetoon, bevorder 'n pastorale bedieningspraktyk wat al die klem op die instandhouding van die gemeente plaas.

Die Kommissie van die AKV het die besluit van die AKV uitgevoer en 'n Komitee aangewys wat 'n Memorandum opgestel het met die titel *Enkele ekklesiologiese kontoere vir die opstel van 'n nuwe Kerkorde*³. Dit het by die 69e AKV gedien en die volledige teks is in die Agenda te vind (NHKA 2010:522-534).

Die uitgangspunte waarvan die Komitee uitgegaan het tydens die opstel van die Memorandum, is belangrik:

³ Die Memorandum *Enkele ekklesiologiese kontoere vir die opstel van 'n nuwe Kerkorde* is deur die promovendus in samewerking met ander lede van 'n studiekommissie opgestel. Die finale teks wat voor die AKV gedien het is deur die promovendus afgehandel en dien daarom as oorspronklike bydrae in hierdie proefskrif.

- Die Komitee het deeglik kennis geneem van teoloë soos Moltmann, Dingemans, Küng, Brueggemann en Käsemann se Ekklesiologie (vgl NHKA 2009b).
- Die Memorandum moet ook geles word teen die agtergrond van Hervormde teoloë (soos hierbo aangehaal) se verstaan van kerkwees.
- Die Komitee het van die standpunt uitgegaan dat die Bybelse metafore wat met die kerk te doen het, op 'n eenvoudige, sistematiese en gestruktureerde wyse aan die orde gestel word.
- Die metafore is gesistematiseer aan die hand van die Triniteit: Die één God wat Homself openbaar as Vader, Seun en Heilige Gees.
- Die keuse vir 'n trinitariese benadering berus op die aanname dat ons *Godsbegrip* bepalend vir ons *kerkbegrip* is. Die manier hoe ons oor die kerk dink en praat, reflekteer iets van hoe ons oor God dink en praat.

Die Bybelse metafore oor die kerk word gevolglik onder die volgende vier opskrifte bespreek:

- Die Een God: Die kerk is die volk van God
- God die Vader: Die kerk is die huisgesin van die Vader
- God die Seun: Die kerk is die liggaam van Christus
- God die Heilige Gees: Die kerk is die tempel van die Gees.

Dit is ook belangrik om daarop te let dat hier 'n fundamentele verskuiwing in kerkbegrip plaasvind, vanaf 'n presbiteriaal-sinodale kerkbegrip na 'n meer organiese kerkbegrip.

Die 69e Algemene Kerkvergadering het met instemming van die Memorandum kennis geneem en die opdrag om die Kerkorde te hersien, gekontinueer.

Hierdie Memorandum sal dus as vertrekpunt dien in die opstel van 'n nuwe Kerkorde, maar ook as basis van 'n missionale bedieningspraktyk (vgl hoofstuk 5).

Die teks van die Memorandum word hier volledig aangehaal (vgl 4.7.1ev). Geen verdere verwysing na bronne word gegee nie behalwe om na bepaalde Skrifgedeeltes te verwys. Alle verwysings kom uit die 1983 *Nuwe Afrikaanse Vertaling* van die Bybel (Bybelgenootskap van SA 1983: NAV).

4.7.1. Die gemeente is die volk van God

Ons is die volk van God.....

In die Ou Testament leer ons dat God uit al die volke vir Hom 'n volk (Israel) bymekaar maak om Hom te dien en eer. Deur Sy Gees en die profete openbaar God Homself aan Israel en versamel die volk om Hom te aanbid en offers aan Hom te bring.

In die Ou Testament is dit opvallend dat die volk van God in verskillende tye verskillend gefunksioneer het. Op trek deur die woestyn; in die tyd van die Rigters; met die instelling van die koningshuis en die vestiging van die tempel in Jerusalem; tydens die ballingskap en in die periode na die ballingskap moes Israel telkens aanpas by nuwe omstandighede. Wat Israel as volk van God behoue laat bly het, was hulle verstaan van die verbond en die Woord van God en die profete wat hulle vermaan het om aan God getrou te bly.

In Handeling 2, tydens die uitstorting van die Heilige Gees, word dit duidelik dat die volk van God nie meer tot Israel beperk is nie, maar uit alle volke, tale en nasies bestaan.

In Ef 1:1-14 besing die apostel die lof van God, wat uit Israel en alle ander volke vir Homself 'n nuwe volk uitverkies het. *Deur Christus het ons deel geword van die volk van God soos Hy dit vooruit bestem het...* (Ef 1:11). Hierdie volk bestaan uit elkeen wat in Christus glo: *Deur Christus het julle deel geword van die volk van God toe julle die waarheid wat aan julle verkondig is, die evangelie van julle verlossing, gehoor het en tot geloof gekom het....* (Ef 1:13). Dit alles gebeur deur die kragtige werking van die Heilige Gees (Ef 1:14).

Deur die Heilige Gees ontdek die volk van God hoe *wyd en ver en hoog en diep die liefde van Christus strek* (Ef 3:18). Die volk van God is geroep om te lewe as mense van die lig (Ef 5:10).

Ons as gelowiges, ons as kerk en gemeente, *is 'n uitverkore volk, 'n koninklike priesterdom, 'n nasie wat vir God afgesonder is, die eiendomsvolk van God, die volk wat die verlossingsdade moet verkondig van Hom wat julle uit die duisternis geroep het na sy wonderbare lig. Julle was vroeër geen volk nie, maar nou is julle die volk van God....* (1 Pet 2:9,10).

God regeer oor sy volk deur sy Woord en Gees. Die kerk kan dus nooit 'n demokrasie wees waar die meerderheidstem die waarheid bepaal nie. Die Waarheid is te vind in Jesus Christus en in die gehoorsame luister na sy Woord.

As volk van God moet ons leef soos Christus ons geleer het. Daardeur word Christus se heerskappy en koninkryk in hierdie wêreld sigbaar en dien dit tot getuigenis dat God leef en regeer. Daarom bid ons ook soos die Here Jesus ons geleer het: *Laat U koninkryk kom....* (Mat 6:9).

Ons is deel van die verbond.....

Ook vir die kerk geld die Ou-Testamentiese verbondswoorde – *Ek sal onder hulle woon en wandel, en Ek sal hulle God wees en hulle sal my volk wees* (2 Kor 6:16; Gal 3:15ev).

God bring in Christus 'n nuwe verbond met sy nuwe volk tot stand. Dit word onder andere verwoord tydens die instelling van die Nagmaal: *Drink almal daaruit, want dit is My bloed, die bloed waardeur die verbond beseël word en wat vir baie vergiet word tot vergewing van sondes...* (Mat 26:28).

In die Brief aan die Hebreërs, is die volk van God en die nuwe verbond wat tot stand gekom het, 'n sentrale gedagte (vgl Hebr 8).

In elke verbond neem God die inisiatief: Hy openbaar Homself aan sy volk en roep hulle op tot gehoorsaamheid en geloof. Die Woord van God daag die volk telkens uit om op die pad van geloof en gehoorsaamheid te bly.

Ons as gelowiges, as God se volk, vind geloofsekerheid in die oortuiging dat Hy getrou is aan sy verbond, dat Hy sy beloftes gestand doen en aan ons genade skenk.

Ons weet dat God self (in Christus) in verhouding met ons kom staan het, dat ons verhouding met God daaglik deur die Heilige Gees vernuwe word en dat ons, as sondaars, ons daaglik tot God bekeer deur die kragtige werking van die Gees. Soos Israel, raak ons die pad dikwels byster.

Daarom roep God sy volk tot voortdurende skuldbelydenis, berou en bekering.

Ons is God se volk in God se wêreld.....

Een van die sentrale vraagstukke waarmee gelowiges oor eeue heen geworstel het, is die verhouding tussen die volk van God en die wêreld waarin die volk van God leef. Israel moes tussen ander volke en godsdienste getrou bly aan God. Die kerk in die Nuwe Testament is voortdurend gekonfronteer met heidense godsdienste, vyandige owerhede en 'n samelewing wat die evangelie as 'n gekkerny beskou het.

Dit het daartoe gelei dat die kerk dikwels vyandig teenoor die wêreld gestaan het, die wêreld vermy het en selfs in kloosters teruggetrek het. Die kerk het oor eeue heen *self* 'n skeiding tussen kerk en wêreld geskep. Dit het gelei tot vervreemding en die onvermoë van die kerk om die evangelie in die wêreld te verkondig.

Tog leer die Skrif ons dat die wêreld en alles wat daarop is, aan die Here behoort. God ontferm Hom dus nie net oor sy volk (die kerk) nie, maar oor die wêreld. Hy heers nie net oor sy volk nie, maar oor die wêreld. Hy sorg nie net vir die kerk nie, maar ook vir die wêreld.

In die Brief aan die Kolossense ontdek ons dat God in Christus die wêreld met Homself versoen: *God het besluit om met sy volle wese in Christus te woon en om deur Hom alles met Homself te versoen. Deur die bloed van sy Seun aan*

die kruis het hy die vrede herstel, deur Hom het Hy alles op die aarde en in die hemel met Homself versoen (Kol 1:19,20).

Dit het Hy gedoen omdat God die wêreld liefhet – só lief dat Hy sy enigste Seun gestuur het, sodat die wat in Hom glo nie verlore sal gaan nie maar die ewige lewe sal erf (Joh 3:16).

Soos die Seun na die wêreld gestuur is om God se genade aan te kondig, word ons na die wêreld gestuur. Ons bestaan nie ter wille van onself nie, maar ter wille van die wêreld. Ons mag onself nie aan die wêreld onttrek nie. Die volk van God moet in die wêreld teenwoordig wees.

Ons is 'n volk onderweg.....

Die volk van God is op 'n pelgrimsreis, op pad na die nuwe Jerusalem. Die volk van God sien uit na 'n nuwe vaderland en sing van 'n nuwe hemel en 'n nuwe aarde wat aanbreek (Openbaringe 21).

Die volk van God kan nooit anders bestaan as 'n gemeenskap van gelowiges wat in die eindtyd leef en die dag van die Here verwag nie. God se geskiedenis relativeer ons klein menslike geskiedenis, maar dit gee ook aan ons geskiedenis sin en inhoud.

Die volk van God leef tussen die verlede, die hede en die toekoms. Die kerk moet voortdurend sy huidige bestaanswyse bevraagteken - in die lig van God se koninkryk wat alreeds in Christus reeds aangebreek het, maar ook in die lig van die volmaakte wat ons verwag.

Omdat Christus reeds die menslike tyd betree het en met sy dood en opstanding ons menslike tyd oorstyg en opgehef het, hét ons reeds die dimensie van die ewige lewe betree (Joh 11:25). Daarom moet die bestaanswyse van die kerk en gemeente iets van die nuwe hemel en die nuwe aarde reflekteer - dat God nou by die mense is.

God se teenwoordigheid verander ons denke, ons optrede en die manier hoe ons tydens ons pelgrimsreis met ons medemens en die skepping omgaan.

Ons leef tussen die wêreldse, menslike tyd en God se tyd wat oop is na die toekoms. Die Gees laat ons met 'n gespanne verwagting uitsien na dit wat voor ons lê.

4.7.2. Die gemeente is die huisgesin van die Vader

Ons is die huisgesin van die Vader.....

Ons bely dat God ons Vader is. Jesus Christus het ons geleer om te bid: *Ons Vader wat in die hemel is...*(Mat 6:9).

Ons leef uit God se voorsienigheid. *Kyk na die wilde voëls: Hulle saai nie en oes nie en maak nie in skure bymekaar nie; julle hemelse Vader sorg vir hulle..... Moet julle dus nie bekommer nie..... Beywer julle allereers vir die koninkryk van God en die wil van God, dan sal Hy julle al die dinge gee...* (Mat 6:25-34).

God sorg vir sy kinders. *Soos 'n vader hom ontferm oor sy kinders, so ontferm die Here Hom oor die wat Hom dien* (Psalm 103:13).

Ons is God se kinders. *Kyk watter groot liefde het die Vader aan ons bewys: Hy noem ons kinders van God en ons is dit ook..... Geliefdes, ons is nou reeds kinders van God* (1 Joh 3:1,2).

Ons is nie deel van God se huisgesin op grond van natuurlike geboorte nie, maar op grond van die wedergeboorte deur die krag van die Heilige Gees (Joh 3:5). Ons is ook nie uit eie reg kinders van God nie. Ons is kinders van God omdat Hy ons in Christus as kinders aangeneem en ons Christus as Verlosser aangeneem het: *Maar aan almal wat Hom aangeneem het, die wat in Hom glo, het hy die reg gegee om kinders van God te word* (Joh 1:12). Jesus Christus is nie net die Verlosser nie, maar ook die Eersteling wat gebore is, die oudste Broer in die huisgesin van die Vader.

Ons is 'n gesin.....

Ons, as wedergebore kinders van God, leef binne die ruimte van God se liefde en sorg.

So word die gemeente 'n geestelike tuiste en gesin. As kinders van die Vader, is ons mekaar se broers en susters in die geloof. Daarom noem ons mekaar ook *broer en suster*. In die intieme ruimte van die gesin moet ons mekaar liefhê en versorg (Joh 13:34-35, 1 Joh 2:7-11; 1 Joh 4 : 7-21).

Binne die volk van God bestaan daar baie families en gesinne met uiteenlopende maniere van doen.

Hierdie gesinne en families word rondom die kruis van Christus gevorm. *By die kruis het ook nog sy moeder gestaan.... Toe Jesus sy moeder sien en die dissipel vir wie Hy baie lief was, wat by sy staan, sê Hy vir sy : "Daar is u seun". Daarna sê Hy vir die dissipel: "Daar is jou moeder". Van daardie oomblik het die dissipel sy in sy huis geneem* (Joh 19:25-27). Jesus sê ook: *Elkeen wat die wil van God doen, is my broer en my suster en my moeder....* (Mk 3:35).

Die gesin van die Vader word nie op 'n natuurlike wyse gevorm nie, maar deur die krag van die Gees, in die skaduwee van die kruis en in gehoorsaamheid aan die Vader.

Ons as gesin is nie 'n geslote kring nie. Vreemdelinge word met gasvryheid ontvang. Elkeen wat nuut gebore word, is welkom en word deel van die Vader se gesin. Ook vreemdelinge word kinders van God, wat Hom as eie Vader mag ken en liefhê. God se gesin deurbreek alle grense tussen mense, grense van kultuur, ras, stand en klas. Juis in die liefde vir mekaar, ten spyte van diversiteit, word die gemeente 'n gesin. *Waar daar liefde is, daar is God die Heer...* (Ges 526).

Ons sorg vir mekaar.....

Ons as gesin sorg vir mekaar. Die onderlinge sorg neem verskillende gestaltes aan. In Handeling 2:42 ev vind ons verskillende aspekte hiervan.

Allereers word daar verwys na die *leer van die apostels*. Binne die ruimte van die gesin voed ons mekaar op. Hierdie Christelike opvoeding en onderwysing begin met die regte kennis, die kennis van die Woord en die leer van die apostels. Ons ontdek saam wat die Vader van ons verwag, hoe ons as sy kinders moet leef. So voed ons mekaar op in die regte *leer en lewe*.

Tweedens verwys Handeling 2 ook na die *onderlinge gemeenskap (koinonia)* wat tussen die gelowiges bestaan. Hierdie gemeenskap kom tot stand waar daar saam gebid word, waar die gemeente in die erediens versamel om God te eer en te luister na sy Woord.

Ten diepste word die onderlinge gemeenskap 'n werklikheid waar die gemeente deur die krag van die Gees, *één is met Christus* in sy dood en in sy opstanding (Rom 6:5). Omdat ons met Christus één is, is ons ook één met die Vader. Jesus het gebid vir hierdie gemeenskap: *Vader, bewaar hulle in U Naam, die Naam wat U My gegee het, sodat hulle net soos ons een kan wees. Ek bid dat hulle almal een mag wees, net soos U, Vader, in My is en Ek in U, dat hulle ook in Ons mag wees, sodat die wêreld kan glo dat U My gestuur het...* (Joh 17:11, 21).

Binne die band van onderlinge gemeenskap en liefde, *sorg ons vir mekaar (diakonia)*. Die eerste gemeente in Jerusalem het alles met mekaar gedeel. Die onderlinge sorg was so belangrik, dat hulle uit hulle geledere diakens gekies het wat die armes moes versorg (Hand 6 en 7).

Hierin het die dissipels voortgegaan met dit wat hulle by Jesus self geleer het. Jesus het mense wat arm, siek, verstote en verag was aangeraak, sodat hulle die genade van God kon ontdek en vreugde deel kon wees van God se gesin.

God se liefde en barmhartigheid wat Hy in Christus openbaar het en wat ons elke dag ervaar, noop ons as gesin om ook met liefde, deernis en barmhartigheid mekaar (en vreemdelinge) te versorg.

Ons eet saam aan tafel.....

Soos 'n vader sy kinders voed en versorg, voed en versorg die hemelse Vader sy kinders. Die Vader skenk aan ons daaglikse brood, dit wat ons nodig het om van te leef. In die woestyn het God aan sy kinders manna geskenk om te eet en water uit 'n rots om te drink (Eksodus 16).

Die Vader voed sy gesin met die Brood van die lewe, die ware Brood uit die hemel. Jesus het ons geleer: *Ek is die brood wat lewe gee. Wie na My toe kom sal nooit weer honger kry nie, en wie in My glo, sal nooit weer dors kry nie* (Joh 6:35).

Wanneer ons as gesin by die tafel van die Vader aansit, wanneer die brood vir ons gebreek en die wyn vir ons geskink word, word ons honger en dors gestil. By die Nagmaalstafel vind die gesin van die Vader konkreet gestalte, word die gemeenskap met God en met mekaar sigbaar en word ons opnuut één met Christus in sy dood en opstanding. Aan die Nagmaalstafel word die kerk wat dit altyd behoort te wees: 'n Gemeenskap van gelowiges wat met God en met mekaar één is.

Aan die Nagmaalstafel word die gesinslede opgeroep om mekaar te dien. Jesus het aan die tafel sy dissipels se voete gewas. Daarna sê Hy vir hulle: *Ek het vir julle 'n voorbeeld gestel, en soos Ek vir julle gedoen het, moet julle ook doen* (Joh 13:15). In solidariteit met mekaar, dien ons mekaar met ons gawes en sorg ons vir ons broers en susters.

Wanneer ons as gesin aan die tafel sit, getuig ons dat Jesus Christus met sy liggaam en bloed vir al ons skuld betaal het; dat Hy ons God se kinders gemaak het en dat ons uitsien na die heerlike feesmaal wat vir ons voorberei word. Ons nooi ook almal uit om saam met ons deel te word van God se gesin.

4.7.3. Die gemeente is die liggaam van Christus

Ons is die liggaam van Christus.....

Die gemeente is die liggaam van Christus. Hierdie unieke beeldspraak word in talle Skrifgedeeltes gevind (Rom 12:4; 1 Kor 10:17; 1 Kor 12:12-270).

Uit hierdie Skrifgedeeltes word dit duidelik dat die apostel veral die plaaslike gemeente in gedagte het wanneer hy oor die liggaam van Christus praat. In die konkrete gemeente word die liggaam sigbaar.

Elke lidmaat van die gemeente het ook gawes (*charismata*) ontvang wat tot nut van ander gebruik moet word.

Dat die gemeente die liggaam van Christus is, is 'n gegewene. Dit is 'n geloofswerklikheid. Dit het direkte en praktiese gevolge vir die manier hoe die gemeente leef en funksioneer.

Wanneer van die kerk as 'n liggaam gepraat word, dui dit op 'n lewende organisme wat saamgestel is uit 'n komplekse netwerk van ledemate, organe, sisteme en funksies. Soos enige lewende organisme, kan dit groei en voortplant. Soos enige lewende organisme, leef en bestaan dit binne 'n bepaalde ekosisteem, wat die welsyn van die organisme beïnvloed.

Christus is die Hoof van die liggaam en die gelowiges vorm saam die ledemate of liggaam. Elke ledemaat het sy eie rol en funksie (Rom 12 en 1 Kor 12). Die diversiteit in die liggaam van Christus is noodsaaklik vir die gesonde bestaan van die liggaam. Die verskillende ledemate word egter deur een Hoof regeer, en so kom die diversiteit in die liggaam ook tot eenheid.

Ons is een met Christus.....

Jesus Christus het nie 'n kerk gestig nie. Nog minder is Hy die organisatoriese Hoof van die kerk. Inteendeel: Hy is die Kerk. Elke lidmaat wat een word met Christus in sy dood en opstanding (Rom 6), konstitueer die Kerk

en gemeente. Elke ledemaat van Christus se liggaam, is organies één met Hom. So word ons, deur die krag van God, voortdurend die liggaam van Christus.

Die ledemate van die liggaam van Christus behoort één liggaam te wees, omdat hulle reeds in Christus één is. Die eenheid moet ook sigbaar wees. Die geloofswerklikheid moet lewenswerklikheid word.

Soos wat die Vader, Seun en Gees één God is, één in Wese maar tog onderskeibaar, is die gemeente en Christus één - maar tog onderskeibaar. *Ek bid dat hulle almal een mag wees, net soos U, Vader, in My is en Ek in U, dat hulle ook in Ons mag wees, sodat die wêreld kan glo dat U My gestuur het...* (Joh 17:11, 21).

Elke gelowige - en per implikasie die gemeente - is *in Christus* (Rom 8:1; 2 Kor 5:17; Gal 2:17). Om *in Christus* te wees, is in die konteks van die Skrifgedeeltes nie in die eerste plek 'n Christologiese uitspraak nie, maar eerder 'n ekklesiologiese uitspraak. Dit verwys nie in die eerste plek na 'n mistieke eenwording van die individuele gelowige met Christus nie, maar eerder na die deel wees met die liggaam van Christus.

Alhoewel elke gelowige en gemeente *in God* is (Joh 17), *in Christus* (Rom 8) en *één met Christus in sy dood en opstanding* (Rom 6) is, mag die gemeente nie vergoddelik word nie.

Verder: Indien die eenheid met Christus oorbeklemtoon word, verval die kerk in 'n wêreldvreemde spiritisme. Indien die onderskeid met Christus oorbeklemtoon word, verval die kerk in 'n institusionalisme en word die kerk maar net nog 'n goed gestruktureerde organisasie of vereniging.

Die spanning tussen 'n institusionele en/of organiese kerkbegrip, tussen die gemeente as instituut en/of organisme, moet in die gesprek oor die kerk voortdurend aandag ontvang. Een saak bly egter konstant: Christus alleen is die Hoof en Heer van die Kerk. Hy regeer deur sy Woord en Gees oor die Kerk. Die kerk kan nooit anders as om in gehoorsaamheid aan Christus te leef nie.

Die liggaam van Christus is ***nie net*** die plaaslike gemeente nie, ***maar ook*** die kerk as geheel (Kol 1:1:15-18; Ef 1:23; Ef 2:16; Ef 4:4-16). Christus is die Hoof van alle kerke deur al die eeue.

Die verhouding tussen onderskeie kerke kan dus nie anders verstaan word as vanuit hulle gemeenskaplike eenheid met Christus en gemeenskaplike Hoofskap van Christus nie.

Ons is diensbaar.....

Die ledemate word deur die Heilige Gees toegerus word om diensbaar te wees. Die dienswerk van die gemeente word veral in *liturgiese, pastorale, missionale* en *diakonale* handeling sigbaar.

In Mat 28:19 vind ons die bekende opdrag aan die kerk: *gaan na al die nasies toe en maak mense my dissipels: Doop hulle in die Naam van die Vader en die Seun en die Heilige Gees, en leer hulle om alles te onderhou wat Ek julle beveel het....* Die kerk en gemeente mag dus nooit staties wees nie, maar moet uitbeweeg om die evangelie van Jesus Christus aan alle mense uit te dra.

In die Evangelie van Lukas en Handeling word die klem geplaas op geografiese uitbreiding en groei in getalle. In die Pauliniese geskrifte val die aksent op die liggaam van Christus wat in diens van Christus, tot diens van mekaar en die wêreld leef.

God skenk deur sy Gees gawes aan die gemeente. Die gawes van die Gees word onderling aangewend tot opbou van die gemeente, tot innerlike versterking, geestelike volwassenheid en mondigheid. Die ampte en dienste waartoe God mense roep en toerus (1 Kor 12), neem verskillende vorme aan. Daar is 'n groot verskeidenheid van gawes en van dienste, almal ewe belangrik en elkeen met sy eie funksie.

Die gawes van die Gees en die dienswerk waartoe Christus mense roep, is gerig op die opbou van die gemeente en tot heil van die wêreld. Alle ledemate van die liggaam van Christus is daarby betrokke en daarvoor verantwoordelik.

Ons is gedoop.....

In die Nuwe Testament is dit duidelik dat 'n Christen se doop, wedergeboorte, geloof, vervulling met die Heilige Gees, eenwording met

Christus en verlossing wesenlik met mekaar verband hou (vgl Rom 6:1-14; Titus 3:3-5; 1 Pet 1:3; Joh 3:3-5).

Dit moet egter nie verstaan word as 'n opeenvolgende en stygende lyn wat in die doop sy hoogtepunt vind nie, maar as 'n lewenslange proses wat telkens aan die doop en Christus se verlossingswerk oriënteer.

Romeine 6:1-14 sê dat elkeen wat gedoop is, met Christus verenig is. Die dopeling sterf saam met Christus, en staan saam met Christus op tot 'n nuwe lewe. Sy sondige natuur word gekruisig, en die nuwe mens staan op tot 'n nuwe lewe (wedergeboorte). Soos Christus uit die dood deur 'n *heerlike magsdaad van God* opgewek is (Rom. 6:4), so word die dopeling deur 'n heerlike magsdaad van God opgewek tot 'n nuwe lewe, word hy/sy verenig met Jesus Christus en sy heilswerk. Die gedoopte is dood vir die sonde - dit staan in Rom 6 as indikatief, en nie as imperatief nie. Maar tegelykertyd word die indikatief 'n imperatief aan die gedoopte - dat hy moet word wat hy reeds in Christus is - 'n nuwe mens.

Wat by die doop gebeur is God se kragtige werk, nie die resultaat van menslike inspanning nie.

Die doop is ook nie net ter sake vir die individuele gelowige nie. In 1 Kor 12:13 lees ons: *Want ons is almal ook deur een Gees gedoop tot een liggaam.....* Die doop word in die gemeenskap van die gelowiges bedien. Tydens die doop word die gedoopte deel van die volk van God; deel van die huisgesin van die Vader en deel van die liggaam van Christus. In kort: Die kerk konstitueer in die doop.

Daarom word die doop opgevolg met kerklike verkondiging, onderrig (kategese) en pastorale bearbeiding. Die gedoopte word dus binne die gemeenskap van die gelowiges deur die verkondiging begelei om te word wat hy reeds in Christus is.

Ons doop rig voortdurend 'n appél aan ons om te breek met sonde en ongelooft, en eerder 'n nuwe lewe in en deur Christus te leef. Die gedoopte leef immers in die kragveld van die Heilige Gees, en die Heilige Gees lei die gedoopte tot geloof, bekering en aanbidding.

Op daardie wyse maak die Heilige Gees ons wat ons reeds in Christus is - nuwe mense wat in Christus leef, wat dood is vir die sonde maar lewe vir God.

4.7.4. Die gemeente is die tempel van die Heilige Gees

Ons is die tempel van die Heilige Gees.....

Wanneer die apostel aan die gemeente in Korinte skryf, sê hy van die gemeente: *Julle is gebou van God.... Die fondament is Jesus Christus.... Weet julle nie dat julle die tempel van die Heilige Gees is en dat die Heilige Gees in julle woon nie?* (1 Kor 3:9-16).

Israel was van oortuiging dat God sy woonplek in die tempel gehad het. In die tempel is offers gebring. Die tempel was 'n plek vir aanbidding en lofprijsing. In die tempel is die Woord bewaar en verkondig. Dit was 'n heilige ruimte waar die Heilige God van Israel sy volk ontmoet het.

Dit is dieselfde tempel waarvan Jesus gesê het dat Hy dit in drie dae sal afbreek en weer sal opbou. Wanneer Jesus gekruisig word en op die derde dag opstaan, kom 'n nuwe tempel tot stand – die gemeente.

Die gemeente is 'n heilige ruimte waar God deur sy Gees woon. Die gemeente leef offervaardig. Die gemeente aanbid God en besing sy lof. Die gemeente luister na die Woord en verkondig dit al verder. In die gemeente ontmoet God ons deur sy Gees.

Daarom kan die waarde van die gemeente nooit onderskat word nie. Dit is 'n geestelike woning waar God ons ontmoet; waar vreemdelinge kinders en broers en susters word.

Ons het die Heilige Gees ontvang.....

Die gemeente leef in die kragveld van die Heilige Gees. Die Heilige Gees is tydens Pinkster op die dissipels uitgestort (Hand 2). Dit maak die bestaan en

funksionering van die kerk moontlik. Daar is geen kerk sonder die Heilige Gees moontlik nie.

Die Heilige Gees is nou Immanuel, God met ons en in ons. *Met die doop in die Naam van die Heilige Gees, verseker die Heilige Gees ons deur hierdie heilige sakrament dat Hy in ons wil woon en ons tot lede van die liggaam van Christus wil maak.....* (Formulier van die Doop, Diensboek NHKA).

Die Heilige Gees wil in ons woon en werk. Te dikwels staan ons die Heilige Gees teen en bedroef ons Hom met ons ongeloof en ongehoorsaamheid.

Ons word deur die Gees toegerus en begelei.....

Soos reeds aangetoon, word ledemate van die liggaam van Christus toegerus met gawes om diensbaar word. Hierdie toerusting vind plaas deur die kragtige werking van die Heilige Gees.

Tegelykertyd het elke mens ook aangebore talente en vermoëns. In Goddelike en menslike sinergisme verander die kerk in 'n lewende liggaam wat missionaal en diakonaal die wêreld toetree.

Die Gees rus die gemeente toe deur die Woord. Die Woord en Gees staan in 'n onlosmaaklike verband met mekaar. Daarom moet die gemeente voortdurend luister na die Woord. Terwyl ons in gemeenskap met mekaar in die Woord wandel en ons vreugde daarin vind (Psalm 1), ontdek die gemeente (onder leiding van die Heilige Gees) sy roeping en wat God van die gemeente verwag.

Die wat die gawe ontvang het om die Woord te verkondig en ander te onderrig, het die verantwoordelikheid om elke gelowige vir sy of sy dienswerk toe te rus.

Ons aanbid en loof die Here.....

In die erediens word die verhouding tussen God en sy kerk op 'n aangrypende manier sigbaar.

Die gemeente kan met oortuiging sing *God is hier teenwoordig.....* omdat God inderdaad deur sy Gees teenwoordig is.

Die gemeente is 'n gemeenskap van gebed. Ons praat met God omdat Hy eerste met ons gepraat het. Hy het deur sy Woord, deur die profete en die apostels, deur elkeen wat die gawe ontvang het om sy Woord te verkondig ons aangespreek. Deur die Goddelike aanspraak kom ons tot geloof. Gebed word die diepste uitdrukking en verwoording van ons geloof.

As gelowiges, getuig die gemeente van God se genade. As God se getuie, word die gemeente diensbaar aan die wêreld wat God liefhet.

4.8. ENKELE GEVOLGTREKKINGS

Die uitdaging waarvoor die kerk staan, is om dit wat die Skrif by wyse van metafore oor die kerk sê, te aktualiseer in die kerklike praxis.

Elke benadering tot kerkwees berus op keuses wat gemaak word en 'n bepaalde interpretasie van die Skrif. Byvoorbeeld: Die Calvinistiese ampsbegrip berus op die keuse van bepaalde tekste en die interpretasie daarvan. Die Nuwe Testament praat van meer gawes en dienste as die van die predikant, ouderling en diaken. Ander kerke maak weer van biskoppe, priesters, evangeliste, bediening deur lidmate en vele ander gawes en dienste gebruik.

Na my mening dien die Bybelse metafore wat oor die kerk handel, genoeg materiaal om sinvol, vernuwend en transformerend oor die kerklike praxis na te dink.

Wanneer daar dus na 'n 'organiese kerkbegrip' verwys word, het dit die ryke verskeidenheid van Bybelse metafore in die oog. Dit is veral van belang vir die ontwikkeling van 'n kerkbegrip wat kan dien as basis vir 'n missionale bedieningspraktyk.